

Komentář vyhlášky č. 50/1978 Sb., o odborné způsobilosti v elektrotechnice (3. část)

Ing. Jiří Sajner, znalec z oboru bezpečnosti práce,
se zvláštní specializací pro elektrická zařízení

Znovu je třeba zdůraznit, že vždy ještě před zahájením činnosti pracovníka na elektrických zařízeních musí být lhůty ověření jeho znalostí stanoveny. Tím se zabrání diskusím, zejména v případech, kdy dojde k úrazu nebo nehodě, zda již měly, nebo neměly být znalosti pracovníků ověřeny.

§ 5 Pracovníci znalí

(1) *Pracovníci znalí jsou ti, kteří mají ukončené odborné vzdělání uvedené v příloze 2 a po zaškolení složili zkoušku v rozsahu stanoveném v § 14 odst. 1.*

(2) *Zaškolení a zkoušku uvedené v odst. 1 je povinna zajistit organizace. Obsah a délku zaškolení stanoví organizace s ohledem na charakter a rozsah činnosti, kterou mají pracovníci vykonávat. Dále je povinna zajistit nejméně jednou za tři roky jejich přezkoušení.*

(3) *Zaškolení provede organizací pověřený pracovník s kvalifikací odpovídající charakteru činnosti, kterou mají pracovníci vykonávat. Zkoušení nebo přezkoušení podle odst. 2 provede organizací pověřený pracovník s některou z kvalifikací uvedených v § 6 až § 9; porídí o tom zápis, který podepíše spolu s pracovníky znalými.*

Požadavky dříve platného čl. 34 ČSN 34 3100 byly někdy organizacemi mylně chápány tak, že osoby znalé jsou již ty, které jsou vyučeny nebo mají ukončenou školu elektrotechnického oboru (směru). V čl. 34 odst. 2 (citováno z prvního vydání normy v roce 1967) bylo však již také uvedeno, že tyto osoby mohou po odborném záznamu a složení zkoušky ze znalostí této normy a příslušných přidružených norem činnost vykonávat. A v tomto čl. je citováno, jakou činnost mohou vykonávat. Vyhláškou je tak znovu potvrzeno (stanoveno), že **činnost na elektrických zařízeních mohou tyto pracovníci vykonávat až po skončení zaškolení (odborném záznamu) a složení zkoušky.**

Definicí uvedenou ve Vyhlášce byly již tyto nejasnosti odstraněny. Pracovníci se stanou pracovníky znalými až tehdy, když po zaškolení složí s úspěchem zkoušku v předepsaném rozsahu. Logický je i základní požadavek výchozího odborného vzdělání uvedený v příloze 2 Vyhlášky.

Současně je třeba na tomto místě upozornit, že organizace musí zajistit, aby tyto pracovníci byli při své činnosti vždy řízeni pracovníky, kteří mají některou z kvalifikací uvedenou v § 6 až § 8 (viz § 12 odst. 3. Vyhlášky).

Nemohou tedy činnost na elektrických zařízeních vykonávat **samostatně** v těch orga-

nizacích, kde by nebylo zajištěno, že jejich činnost bude řízena a kontrolována dalším pracovníkem s odpovídající kvalifikací. Při některých specifických činnostech, jako jsou revize elektrických zařízení, mohou být řízení i revizními technikami (§ 9). V tomto případě však musí organizace splnit, s ohledem na kvalifikaci revizního technika, ještě další podmínky podmiňující případy, kdy revizní technik může řídit ještě další pracovníky. Tyto případy jsou podrobně vysvětleny v komentáři k § 12 Vyhlášky. Revizní technik musí mít v těchto případech, kromě své kvalifikace (§ 9), ještě kvalifikaci podle § 6 nebo § 7, a to podle počtu pracovníků ve skupině.

Dále je zde upřesněn způsob zaškolení, kdy se zdůrazňuje povinnost organizace stanovit obsah a délku zaškolení s ohledem na charakter činnosti, kterou budou pracovníci vykonávat. Opět, stejně jako v § 4 odst. 2 Vyhlášky, je třeba, aby obsah a délku zaškolení stanovila organizace **předem**.

Organizace, až na výjimečné případy, stanovuje obsah a délku zaškolení těchto pracovníků obvykle tak, aby vlastní zkouška mohla být vykonána ještě před uplynutím zkušební doby (viz zákoník práce).

S ohledem na vnější okolnosti, popř. na kvalitu pracovníka, je možné operativně doplnit nebo upravit obsah nebo délku zaškolení. Snad ani není zapotřebí zdůrazňovat, že tyto změny musí mít organizace prokazatelně doloženy.

Obdobně jako v § 3 odst. 2 a § 4 odst. 3 Vyhlášky je v tomto paragrafu rozveden postup organizace při zaškolení, zkoušce a přezkoušení. Stanoví se kvalifikace pracovníka, který provede zaškolení, zkoušku nebo přezkoušení. V jednotlivých případech, tj. v případech zaškolení, zkoušky nebo přezkoušení, nemusí jít vždy o stejného pracovníka, který bude tyto jednotlivé úkony zajišťovat. Pověření pracovníků uvedenými úkony je třeba dokladovat, aby se předešlo případným nedorozuměním. Organizace musí splnění této povinnosti věnovat odpovídající pozornost. V této souvislosti je zapotřebí upozornit na požadavky uvedené v § 12 odst. 6 Vyhlášky, který požaduje, aby každý ze zaškolovaných pracovníků, popř. i skupina pracovníků, měl(a) (s ohledem na charakter činnosti,

která bude vykonávána) určeného pracovníka nebo pracovníky, kteří budou za ně **plně odpovídat po dobu zaškolování**.

Stejně pečlivě musí postupovat organizace, při určení pracovníků, kteří po zaškolení vyzkoušejí pracovníky a nejspíše do uplynutí tříleté lhůty přezkoušejí. Samozřejmým předpokladem je, že tito pracovníci mají znalosti pro předpokládaný rozsah činnosti již dříve ověřeny a jejich ověření je platné.

Ke zkouškám nebo přezkoušení je třeba podle Vyhlášky přizvat případného zástupce odborové organizace (viz § 14 odst. 2 Vyhlášky). Tento původní požadavek uvedený ve Vyhlášce je vhodné v současné době projednat s odborovou organizací, aby o této možnosti byla informována, samozřejmě pokud odborová organizace existuje.

Je-li při zaškolování vykonávána činnost na elektrických zařízeních pod napětím nebo v blízkosti částí pod napětím, může tuto činnost vykonávat zaškolovaný pracovník jen pod dozorem pověřeného pracovníka. V ostatních případech je podle charakteru vykonávané činnosti a postupně nabývaných odborných znalostí činnost zaškolovaného pracovníka vykonávána buď pod dozorem, nebo s dohledem či podle pokynů pracovníka pověřeného zaškolením. Jakým způsobem v případech, kdy jde o činnost na elektrických zařízeních bez napětí, bude pověřený pracovník postupovat, může rozhodnout i on sám. Vždy však s přihlédnutím k charakteru vykonávané činnosti a odborným znalostem zaškolovaného pracovníka.

V této souvislosti opět připomínám, že stejně jako je nezbytné přesně definovat pojmy *obsluha a práce, blízkost* atd., je nezbytné přesně definovat i pojmy *dozor, dohled a pokyny*, tedy co se rozumí prací pod dozorem, prací s dohledem a prací podle pokynů.

§ 6 Pracovníci pro samostatnou činnost

(1) *Pracovníci pro samostatnou činnost jsou pracovníci znalí s vyšší kvalifikací, kteří:*
a) *splňují požadavky pro pracovníky uvedené v § 5 odst. 1,*
b) *mají alespoň nejkratší požadovanou praxi uvedenou v příloze 1,*
c) *prokázali složením další zkoušky v rozsahu stanoveném v § 14 odst. 1 znalosti potřebné pro samostatnou činnost.*

(2) *Zkoušku uvedenou v odst. 1 je povinna zajistit organizace; dále je povinna zajistit nejméně jednou za tři roky přezkoušení pracovníků pro samostatnou činnost.*

(3) *Zkoušení nebo přezkoušení provede organizaci pověřená tříčlenná zkušební komise, jejíž nejméně jeden člen musí mít některou z kvalifikací uvedenou v § 7 až § 9. Komise o tom pořídí zápis podepsaný jejími členy.*

Pracovníci pro samostatnou činnost jsou prvním kvalifikačním stupněm ze skupiny pracovníků znalých s vyšší kvalifikací. V porovnání s dříve platným předpisem (viz vyhláška MPE č. 95/1961 Sb.) byl interval nejkratší požadované doby praxe uvedený v tomto předpise kratší. Oproti vyhlášce MPE č. 95/1961 Sb. však nezískal pracovník toto zařazení automaticky po uplynutí předepsané doby praxe, ale až po ověření znalostí zkouškou.

Ve smyslu dříve platných předpisů (vyhláška MPE, č. 95/1961 Sb. a ČSN 34 3100) byli tito pracovníci zařazováni jen jako pracovníci znalí. Vyhláškou jsou však zařazeni do kategorie pracovníků znalých s vyšší kvalifikací, čímž je jim umožněno vykonávat širší rozsah činností, popř. i funkci vedoucího pracovní skupiny (vedoucího práce). Je to dáno tím, že byly zejména zpřesněny požadavky na jejich zaškolení a ověření znalostí.

Z definice tohoto kvalifikačního stupně je patrná návaznost na předcházející kvalifikační stupeň. Aby tedy mohl být pracovník zařazen do tohoto kvalifikačního stupně, je nutné, aby organizace nejdříve ověřila jeho znalosti jako pracovníka znalého. Po předepsané době praxe, s přihlédnutím k termínu předcházející zkoušky, kterou byl pracovník zařazen do kvalifikačního stupně pracovníka znalého, je tato další zkouška v podstatě **nástavbou** předchozího ověření znalostí. Při této další zkoušce se zkušební komise zaměřuje nejen na ověřování znalostí, které jsou rozhodné pro výkon samostatné činnosti na elektrických zařízeních, ale také na ověření znalostí řídit ještě jednoho dalšího pracovníka, jehož činnost vyžaduje kvalifikaci nejméně podle § 5 (viz § 12 odst. 3 Vyhlášky).

Připomínám, že organizace, která pověřuje dva pracovníky činností na elektrických zařízeních vyžadující kvalifikaci nejméně podle § 5, musí zajistit, aby alespoň jeden z nich měl kvalifikaci nejméně podle § 6. Bylo by vhodnější, aby alespoň jeden z nich měl kvalifikaci podle § 7.

Pozn.:

Všimněte si, prosím, že neustále opakují: *kvalifikaci nejméně podle § 5*. Rozhodující při posuzování jednotlivých činností je vždy skutečnost, zda konkrétní činnost vyžaduje tuto kvalifikaci (tedy kvalifikaci nejméně podle § 5).

Pokud má organizace pouze pracovníka s kvalifikací podle § 6, je nutné si uvědomit, že již nikdo další v organizaci nemá obvykle možnost kontrolovat činnost tohoto pracovníka (viz komentář k § 12 odst. 3 a odst. 4 Vyhlášky). Jde nejen o kontrolu dodržování předpisů k zajištění bezpečnosti práce při vlastní činnosti, ale i o posouzení kvality vykonávané práce, kterou může z odborného

hlediska, a to ještě obvykle s odstupem času, posoudit např. až revizní technik např. při periodické nebo mimořádné revizi elektrického zařízení. Proto se doporučuje, aby jeden z pracovníků měl kvalifikaci alespoň podle § 7. Toto doporučení není ovšem jednoznačně zavazující. Podle okolností by si to měla organizace sama rozhodnout.

V organizacích, kde je pouze jeden nebo dva pracovníci, obvykle dochází k ověřování znalostí pracovníka mimo vlastní organizaci. Proto je nezbytné, aby organizace upozornila zkušební komisi, že je třeba ověřit znalosti pracovníka mj. i s ohledem na skutečnost, že v organizaci není již jiný pracovník se stejnou nebo vyšší kvalifikací.

Tito pracovníci mohou, v souladu s jejich znalostmi, vykonávat činnost na elektrických zařízeních v souladu s prováděcími předpisy **samostatně**.

V této souvislosti je ještě vhodné porovnat a vysvětlit pojmy *sám* a *samostatně*, a to ve vazbě na činnost pracovníka na elektrických zařízeních.

Požadavek *sám* (terminologie, která byla používána v ČSN) znamená, že tuto činnost mohou pracovníci znalí vykonávat pouze za předpokladu, že jejich činnost je v organizaci řízena a kontrolována pracovníky s předepsanou kvalifikací, tj. pracovníky nejméně s kvalifikací podle § 6. Nemusí být tedy při činnostech těchto pracovníků na jejich pracovišti přítomen další pracovník s vyšší kvalifikací (§ 6, popř. vyšší). Pozor však na případy činností, kdy byl dříve platnými předpisy (normy řady ČSN 34 3100) určen požadavek pro práce charakteru vyžadujících dozor.

Požadavek *samostatně*, který je uveden i v označení tohoto kvalifikačního stupně, pak již dovoluje činnost pracovníka s kvalifikací podle § 6 bez dalšího řízení pracovníkem s vyšší kvalifikací.

Znovu je nutné zdůraznit, že pracovníci pro samostatnou činnost (tedy pracovníci znalí s vyšší kvalifikací), odchýlně od ustanovení vyhlášky MPE č. 95/1961 Sb., nezískali tuto kvalifikaci automaticky po určité době předepsané praxe, ale až **po úspěšně vykonané zkoušce**.

Organizace se mylně domnívaly, že nemusí znalosti pracovníků s kvalifikací podle vyhlášky MPE č. 95/1961 Sb. se základní odbornou způsobilostí pro samostatné vykonávání montáže a údržby ověřovat, a opíraly tento svůj názor o text vyhlášky MPE č. 95/1961 Sb. V souladu s ustanoveními ČSN 34 3100 (viz vydání 1967) a následně vydané Vyhlášky byl požadavek na ověření znalostí vždy však zcela jednoznačný.

Opět je nutné pamatovat na projednání případné účasti zástupce odborové organizace (viz § 14 odst. 2 Vyhlášky).

(pokračování)

Návrh právního předpisu

Elektrotechnický cech Hodonín je znám svým profesně-konstruktivním přístupem k řešení elektrotechnických problémů. Byl založen 17. května 1993 registrací na Ministerstvu vnitra ČR a vznikl transformací dřívější místní pobočky brněnského Moravského svazu elektrotechniků. Cech má sídlo přímo v Hodoníně v budově SOU Jilemnického 2.

Dále je uvedena vedeno zkrácené znění dopisu adresovaného ministru Drábkovi 14. listopadu 2010. Jeho plná, tedy nezkrácená verze, je zveřejněna na internetových stránkách Elektra (www.odbornecasopisy.cz).

(redakce Elektra)

Věc: Doplnění zákona č. 309/2006 Sb. § 11 Zvláštní odborná způsobilost – prováděcí právní předpis

V roce 2006 ministerstvo práce a sociálních věcí iniciovalo vydání zákona 309/2006 Sb., kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v pracovněprávních vztazích a zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy (zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci).

Tento zákon v § 11 *Zvláštní odborná způsobilost na technických zařízeních*, která představují zvýšenou míru ohrožení života a zdraví zaměstnanců, pokud jde o jejich obsluhu, montáž, kontrolu nebo opravy, uvádí, že mohou práce a činnosti samostatně vykonávat a samostatně obsluhovat jen zvlášť odborně způsobilí zaměstnanci.

Předpokladem získání zvláštní odborné způsobilosti zaměstnance jsou:

- a) zdravotní způsobilost podle zvláštního právního předpisu;
- b) dosažení věku stanoveného zvláštním právním předpisem, tento věk nesmí být nižší než 18 let;
- c) odborné vzdělání stanovené prováděcím právním předpisem;
- d) odborná praxe v délce stanovené prováděcím právním předpisem;
- e) splnění požadavků podle odst. 3 určených osobou, která uvádí na trh nebo distribuuje, popř. uvádí do provozu výrobky, které by mohly ve zvýšené míře ohrozit oprávněný zájem;
- f) doklad o úspěšně vykonané zkoušce ze zvláštní odborné způsobilosti (§ 20 zákona 309/2006 Sb.).

Podle odst. f) citovaného zákona se předpokládá, že odborně způsobilý zaměstnanec musí dokončit zaškolení nebo zácvik, v němž působil s ohledem na osoby uvedené v odst. 2 písm. E), popř. osoby touto osobou určené.

...

Plná verze tohoto dopisu je zveřejněna na internetových stránkách časopisu Elektra: <http://www.odbornecasopisy.cz>